

Holmi filozófia, pszichológia, etika, művészet, zene

Murányi Péter

2003. április 15-én került sor az Országos Széchényi Könyvtárban a nemzeti cikkrepertórium megvalósíthatóságáról szóló tanácskozássra. A tervek szerint a Könyvtári Figyelőben jelennek meg az akkori előadások. A három közül kettő azonban már napvilágot látott. Az egyik *Berke Barnabásné* előadása a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* májusi számában (ez valóban az előadás anyaga volt, s tudomásom szerint változatlan formában lesz olvasható a Könyvtári Figyelőben is), az enyém pedig a *Könyvtári Levelező/lap* májusi számában.* Feltételezem, hogy a Könyvtári Levelező/lap és a Könyvtári Figyelő olvasótáborra között jelentős az átfedés (s ez nem olyan átfedés, mint amit a feltárásban jogosan kifogásolunk), aki akarta, már ott elolvashatta az írást,

ha mégsem jutott hozzá, most felhívom rá a figyelmet, mire ez az írás megjelenik, már elektronikus formában is elérhető lesz, így jobbnak tartottam, hogyha az ott érintett kérdések közül néhányat kiragadok, s azokat próbálom itt részletesebben kifejteni.

A korábbi írás egyes részeinek ismétlését az teszi feleslegessé, hogy az *Időszaki Kiadványok Repertórium* (IKR) múltjáról sokkal részletesebb elemzés olvasható itt *Sonnevend Pétertől*, aki fontos szakaszoknak tevékeny résztvevője volt az IKR történetében. Nem volna sportszerű, ha egy időben megjelenő közleményekre reagálnék, ezért csak néhány alapelvet szeretnék rögzíteni, amelyek esetleg vitatkoznak a többi közleménnyel.

* MURÁNYI Péter: A hazai folyóirat-repertorizálás jelenlegi rendszere [?] és problémái. In: *Könyvtári Levelező/lap*, 2003. 5. sz. pp. 14-21.

BERKE Barnabásné: A teljes nemzeti cikkrepertórium megvalósíthatóságának lehetőségei. In: *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros*, 2003. 5. sz. p. 22-30.

Joggal feltételezhető, hogy az olvasók a cikkek, tanulmányok esetében is a frissebbek iránt érdeklődnek jobban, ezért minél gyorsabb feltárásuk lenne fontos, minél kevesebb eszközben, mert kicsi a valószínűsége annak, hogy természetes körülmények között valaki valamennyi létező adatbázist megpróbálja, s természetesen minél kisebb átfedéssel a feldolgozott lapok között, különösen akkor, ha ezek az átfedések az anyagi eszközök korlátozott mennyisége miatt másik oldalról további feltárását akadályozzák meg, így hiányokat okoznak. A gyors feltárás tekintetében az IKR (IKER, Sajtórepertórium) fokozatosan egyre jobban elmaradt az elvárásoktól. Megszüntetése ezeket a gondokat nem szünteti meg, s az sem lehet vigasztaló a használók számára, hogy ezzel egy időben az 1946-tól induló időszak anyagának gépre vitele is felvetődik. Az is kétségtelen, hogy az OSZK-ban folyó három feltárás közül az IKER-nek van a legnagyobb potenciális és tényleges használóközönsége, a könyvtártudományinak és a hungarikának kisebb, s az első használóinak nem sokat jelent, ha a másik kettőt megerősítik.

Ha a jelenlegi feltárás bővítésére nincs lehetőség, sőt ahhoz sem elegendőek a kapacitások, hogy a most feltárt anyag mennyisége mellett a kialakult lemaradást behozzák, akkor meg kell vizsgálni azt, hogy mi az, amit mások megtesznek helyettük, s ezt felesleges lenne nekik is megtenniük, különösen abban az esetben, ha az a másik feltárás gyorsabb, ugyanakkor kellő mélységű is. Az előadásom alapján készült, hivatkozott cikkemben viszonylag röviden foglalkoztam a szakterületi adatbázisok és a Sajtórepertórium viszonyával, továbbá a természettudományok anyagának feltárásával. Ezt a két témát szeretném most részletesebben kifejteni, felhasználva a témához kapcsolódó vizsgálódásaim egy kis részét, ami talán még belefér egy cikkbe, utalva nagyobb részére, ami talán soha nem lesz hagyományos módon publikálható, de amelynek ismerete fontos lehetne a döntéshozó számára. Ezért

a továbbiakban nagyobb részt tényeket próbálok közölni, s csak kisebb részben hozzájuk kapcsolódó kommentárokat.

Természettudományok

Amíg megjelent, az Időszaki Kiadványok Repertóriumuma a *Társadalomtudományok, természettudományok* alcímet viselte. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a két nagy tudományterület egyenrangú lett volna a feltárás tekintetében. A természettudományi anyagot nem tárgyszavasták, s a felvett anyag mennyisége is jóval kisebb volt.

Néhány megjegyzés mellett a Könyvtári Levelező/lapban megjelent cikkben egy összesítő táblázat jelent meg (p. 20.), amelyik azt bizonyította, hogy a feldolgozott anyag éves mennyisége nagy mértékben lecsökkent már a 90-es évek közepére, különösen akkor, ha a matematikához tartozó tételeket nem számoljuk.

Most az egyes szakterületekhez tartozó folyóiratok élcsoportját szeretném megmutatni, vagyis azokat a lapokat, amelyekből a legtöbb tétel került ki. Természetesen nem a folyóiratból felvett tételek teljes száma olvasható, hanem az adott ETO-számhoz soroltaké összességében és évenként. Ezt azért kell hangsúlyozni, mert egy cikk természetesen több szakterülethez is kapcsolódhat, de helytakarékosság miatt a nyomtatott bibliográfiákban egyszer szerepeltetik a leírást. Az ellentmondás feloldására, a több helyről való megtalálásra régóta kitalálták az utalás módszerét, de ezzel a lehetőséggel sem az MNB IKR, sem az MNB Könyvek Bibliográfiája nem élt, úgy tűnik, az előbbi már nem is fog. (Az OMIKK Műszaki cikkek a magyar időszaki kiadványokban című bibliográfiája több szakterületi kódot is kapcsolt az egyes tételekhez, s ha tételszámozás híján az utalás nem is lett volna megoldható, a CIKK-adatbázisban jól használható volt az, hogy bármelyik csoportban megtalálhattuk az adott köz-

leményt. Az utód, az MMR (Magyar Műszaki és Gazdasági Repertórium) nyomtatott változatában már vannak tételszámok, csak a kódok nincsenek feltüntetve, de az új adatbázisban továbbra is működik a dolog.)

A táblázatok alkalmat adhatnak tények megfigyelésére és bizonyos következtetések levonására. A számomra ismert legutóbbi MNB CD-ROM-on található, 2002 októberi adatait használok fel. Emiatt a címek az ott található rövidített változatban szerepelnek a táblázatokban. Az áprilisi előadás idején ezen a lemezen voltak frissebb adatok, nem sokkal azt követően frissítették az IKER adatbázist, de nem olyan mértékben, hogy emiatt érdemes lett volna minden táblázatot átdolgozni. Hangsúlyozni kell, hogy minden esetben csak az eredeti táblázatok eleje látható, s sokkal hosszabb azoknak a lapoknak a listája, amelyekből kevesebb tételt soroltak az adott szakterülethez.

azon elgondolkodni, miért volt olyan fontos, hogy ezeknek a lapoknak az anyaga ne legyen megtalálható az adatbázisban. S ki találná azt ki, hogy az Élet és Tudomány anyagát leginkább a PRESSDOK-ban találhatja meg. A másik kérdés az, hogy a használók (egyes lapok elhagyása idején a nyomtatott bibliográfia használói) honnan értesülnek arról, hogy mi az, amire a jövőben nem számíthatnak. Most az IKER használói belépéskor azt olvashatják, hogy „Az adatbázist havonta frissítjük.”, ami biztos megfelel a 2001 márciusi terveknek, de ugyanolyan biztosan nem annak, ami azóta megvalósult. Ez itt csak egy kiragadott példa lehet arra a jelenségre, hogy amit a könyvtárak állítanak adatbázisukról, az nagyon sok esetben távol áll a valóságtól.) A táblázatban szereplő listán a Magyar Tudomány (biztos mindenki rájött, mit fed a rövidítés) képviseli az állandóságot. Ebben az esetben az, hogy 2000-es a legutóbbi tétel, nem jelenti a feldol-

Csillagászat (52)

Tárgyév		02	01	00	99	98	97	96	95	94	93	92	91	90	8*
Az összes tétel az adott évben		-	7	10	9	9	9	8	17	33	101	57	1	-	-
Geod. Kartogr.	64										36	28			
Andromeda	33										26	7			
Élet. Tud.	20					1	1	3	2	8	5				
Termész. Világa	20								2	6	7	5			
M. Tud.	16			1	2	2	3	2	1	1	2	2			

Az élcsoporthoz tartozó lapok között találhatunk szakterületieket, de ezekből utoljára 1994-ben került be közlemény az adatbázisba. A két nagyobb közönséghez szóló lap, az Élet és Tudomány és a Természet Világa esetében ebből a táblázatból is kiolvasható, mikor hagyta abba a feldolgozásukat az IKR: 1998, illetve 1995 után. Valószínű, hogy újabb tételek is bekerülhettek volna ezekből a lapokból az adatbázisba. (Különösen most, amikor a Mindentudás Egyeteme első sikeres éve lezárult, érdemes

gozás megszüntetését, csak csillagászati cikk nem volt, de egyébként a 2002 májusi számot is feldolgozták. (Ahogyan ezt a folyóiratot további adatbázisok is fontosnak tartják alaposan feltárni.)

A csillagászat viszonylag kis tételszámú csoportjához kapcsolódóan a további lapok listájával próbálok érzékeltetni, milyen jellegű forrásokból kerültek be tételek azóta, mióta sem a szakfolyóiratok, sem az ismeretterjesztő folyóiratok anyaga nem várható:

8: Évford. műsz. termtud., 7: Symm. cult. sci., 6: Fiz. szle,

5: Acta geod. geoph. mon. 4: Népszabadság,

3: Acta geod. geophys. Hung., Acta phys. Hung., História., Tudomány., Új Mo., Vasi honism. helytört. közlem.,

2: A földgömb., Acta Climatol., Bolyai szle., Fons., M. nemz., Techtört. szle., Új honvéds. szle., Valóság., Vasi szle.

1: 2000, Ann. Univ. Litt. Art. Mis., Beszélő, Café Babel., Debreceni szle., Eszterházy Károly Tanárk., Existencia, Ezredforduló, Helix., Hódmezővásárhelyi Szere, hvg., Iskolakultúra, Kapu., Kritika., M. lettre int., M. narancs., M. szárnyak, M. szle., Műhely/Győr, Népszava., Nyelvelő, Somogyi kult.,

Tanulm. termtud. techn. o, Tört. szle., Vigília, Világosság, XXI. sz

További fontos lépés lehet annak a megállapítása, hogy az itt már fel nem dolgozott lapok újabb időszakának anyagát hol, melyik másik adatbázisban lehet megtalálni. Nem valószínű azonban, hogy a használók egyenként elvégzik az ehhez kapcsolódó kutatást, nem is erre lenne szükség, hanem azzal kapcsolatos információkra, hogy mit hol találhatnak meg. Ennek hiányában viszont sokan abban a tudatban lehetnek, hogy a természettudományi anyagot itt találhatják meg, s amit itt nem találnak meg, az nincs is. Hogy milyen esélyeik lehetnek, ahhoz különösebb kommentár nélkül nézzék meg további szakterületek anyagát.

Fizika (53)

Tárgyév		02	01	00	99	98	97	96	95	94	93	92	91	90	8*
Az összes tétel az adott évben	630	5	17	19	32	34	13	14	29	159	140	129	23	5	2
Acta phys. Hung.	196									100	27	55	14		
Fiz. Szle	57									4	29	24			
M. Tud.	55	4	5	6	8	11	3	4	4	2	6	2			
Termész. Világa	30								3	8	14	5			
Period. Polytech., Phys n	29									9	20				
Ann. Univ. Litt. Art. Mis.	27										27				
Acta phys. Chim. Debrecina	25									8	10		7		
Élet. Tud.	19					5	1		3	6	2	2			

Kémia, ásványtan (54)

Tárgyév		02	01	00	99	98	97	96	95	94	93	92	91	90	8*
Az összes tétel az adott évben			10	8	18	16	7	15	17	90	108	128	9	16	1
						6			1					1	
								1							
Acta chim. Hung.	134										60	74			
ACH models chem.	58									58					

Tárgyév		02	01	00	99	98	97	96	95	94	93	92	91	90	8*
Kém. Közlem.	33									10	4	13	6		
M. kém. fi.	28									2	18	8			
M. kém. lapja	26					2	1		4	8	8	6			
M. Tud.	26		2	1	7	3		2	7		1	3			
Kém. újabb. eredm.	25		2		4			4	3	2	2		3	1	1
Acta phys. chem.	17													11	6

Földtudományok, geológia, geofizika, szeizmológia, meteorológia, hidrológia (55)

Tárgyév		02	01	00	99	98	97	96	95	94	93	92	91	90	8*
Az összes tétel az adott évben			7	35	12	21	22	7	17	73	151	135	73	25	6
					2		10		7		1	5	3		14
Acta geol. Hung.	78										24	25	29		
Földt. közl.	74									13	21	18	15	7	
Ann. Univ. Sci. Bp. Rola	38									1	24	7			6
Acta geod. geophys. Hun	34									17	17				
Acta geogr. geol. meteor	33						10		7	4			5		7
Földt. kut.	32				8	10	14								
Acta mineral.-petrogr.	29										7	8	8	6	
Geofiz. közlem.	23									5	10	8			
Ált. földt. szle.	20											10		10	
M. Tud.	18				2		5	4	3	2	1	1			
Földr. közlem.	16										5	2	9		
Vasi Szle	16		3	6		2	1	1	2	1					
Acta geod. geophys. montan.	14											14			
Termész. Világa	14								1	4	6	3			
Élet Tud.	12					2			4	3	2	1			
Földtud. szle.	12			12											
Fol. hist.-nat. Mus. Matra	10			1		2			2	2	1	2			
Geod. kartogr.	10										5	5			

Csak két kis megjegyzés: A Földtani Közöny 1995-ös anyaga a CIKK-adatbázisba került be, azóta azonban nem található sehol, a Földtani Kutatás több évi szünetelés után, 1997-ben indult újra, azóta már a 2002-es évfolyam is megjelent.

Meteorológia. Klimatológia (551.5)

Tárgyév	02	01	00	99	98	97	96	95	94	93	92	91	90	8*
Az összes tétel az adott évben	1	32	46	49	40	48	41	50	32	61	40	5	18	42
						1		1			3			10
Időjárás	192	21	16	16	14	18	27	38	10	14	18			
Léggör	124		19	21	22	20			5	22	13	2		
Beszám. ... végz. tud. kut.	41												16	25
Acta climatol.	33			6		6	9	5		3	4			
Acta geogr. geol. meteor	19					1		1	4		3			10
Beszám. ... évi kut.-fejleszt	18										1			17
M. Tud.	16		1	1	1	3	4	2	2	2				
Beszám. évi tevék./O	11		6	5										

Hidroszféra. Víz (általában). Általános hidrológia.(556)

Tárgyév	02	01	00	99	98	97	96	95	94	93	92	91	90	8*
Az összes tétel az adott évben		1	13	18	7	9	1	5	34	63	45			
Hidrol. közl.	60								21	30	9			
Vízü. közlem.	31									16	15			
Hidrol. táj.	17								4	9	4			
Acta biol. Debrecina.	12			12										
M. Tud.	6		5			1								

Őslénytan. Paleontológia (56)

Tárgyév	02	01	00	99	98	97	96	95	94	93	92	91	90	8*
Az összes tétel az adott évben	1	1	5	4	8	8	6	10	6	25	31	9	9	
Őslényt. viták	24									12	12			
Ann. hist.-nat. Mus. Natl.	23		1	1	4	4	3	4	2	1		3		
Fol. hist.-nat. Mus. Matra	10					2		1	1	1	5			
Ált. földt. szle	9												9	
Ann. Univ. Sci. Bp. Rola	9										9			
Fragm. mineral. paleontol.	6									6				
Élet. Tud.	5						2	2	1					
Termész. Világa	5							2	1	2				

Biológia (57)

Tárgyév	02	01	00	99	98	97	96	95	94	93	92	91	90	8*
Az összes tétel az adott évben	4	47	61	38	42	16	28	23	96	117	124	101	13	
Anthropol. közlem.	157	15	24	10+ 1	16	7		1	7	14	20	42		
Acta biol. Hung.	148								34	26	44	33	11	
Anthropol. Hung.	42										5		37	
M. Tud.	38	4	8	3	4	1	4	1	7	5	1			
Kapu	31	5	4	3	6	5	8							
Termész. Világa	28							1	7	14	6			
Acta biol.	26									6	7	13		
Tiscia	21		4		6		3	4		3	1			
Élet Tud.	20				2			5	5	6	2			
Selection	20	8	12											

Növénytan. Botanika (58)

Tárgyév	02	01	00	99	98	97	96	95	94	93	92	91	90	8*
Az összes tétel az adott évben	2	16	103	75	97	92	47	29	57	100	106	28	3	26
Kiatibelia	222		48	41	55	72	6							
Bot. Közlem.	54								14	22	17	1		
Acta bot. Hung.	50											29	21	
Stud. bot. Hung.	45	5	7		8	7	6	6	6					
Kanitzia.	39			8	7	4	4	7	5					
Abstr. bot.	36								8	18	10			
Mikol. közlem.	36								9	18	9			
Acta bot.	28										28			
Ann. hist.-nat. Mus. Natl.	27		1	3	4	4	3	2		1	4	5		
Termvéd. közlem.	25	6		4	2		4				4	5		
Vasi Szle	25	2	1	4	4	3	3	3	2	3				

Állattan. Zoológia (59)

Tárgyév	02	01	00	99	98	97	96	95	94	93	92	91	90	8*
Az összes tétel az adott évben	2	72	141	62	118	107	101	121	132	169	199	126	25	14
Fol. entomol. Hung.	318	41	35		35	30	47	24	21	21	22+ 1	27	14	
Aquila	143				26		24	21	19	23	17	13		
Fol. hist.-nat. Mus. Matra	136		22		23	18	1	14	15	10+ 1	10			12
Malakol. táj.	99	14	10	13		10	9	9	7	14	12	1		
Ann. hist.-nat. Mus. Natl.	92		10	12	8	8	5	7	11	8+1	10	12		
Opusc. zool. Inst. Zoosys	86		10		19	17		9		8	12	11		

Az induláshoz, az első táblázatokhoz képest kellemes meglepetésre van azért néhány olyan részterület, amelyen mostanában is feldolgoznak szakfolyóiratokat. Ezt nagyon jó lenne látni, ha nem tudnánk, hogy most készülnek megszüntetni ezt az adatbázist. Két eset lehetséges: vagy ahhoz hasonlóan, ahogy a megszüntetett lapok anyaga bekerült más adatbázisokba, ezek is szerepeltek már máshol, s így idáig párhuzamos feltárás volt, vagy nem, s akkor, miközben örvendezünk azon, hogy idáig bekerült az anyaguk az adatbázisba, épp most szűnhet meg a feldolgozásuk. Közben azért érezhetjük azt, hogy a természettudományok sokkal jobban kapcsolódnak az alkalmazott tudományokhoz, így logikus lenne, ha anyaguk a megfelelő alkalmazott tudományi adatbázisba kerül be, ahogy erre sok esetben sor is került. Ezt lehetne is egyeztetni az érintett intézményekkel, úgyszintén ezek a partnerek, akikről a nyomtatott MNB IKR hátlapján a legtöbbször olvasható volt: „Az MNB Időszaki Kiadványok Repertóriumában nem publikált cikkanyag a hazai tudományos sajtó feltárására az OSZK és az érintett szakterületek információs intézményei között létrejött megállapodások alapján az alábbi kiadványok-

ban található.” (Itt következik a Magyar Mezőgazdasági Bibliográfia, a Magyar Orvosi Bibliográfia és a Műszaki Cikk a Magyar Időszaki Kiadványokban című bibliográfiák bemutatása a 2001-es, de bőven a 2002-ben sokszorosításra leadott füzeteken is, amikor az utolsó már régen más, már említett címen (röviden MMR) jelent meg.) Nincs azonban tudomásom róla, hogy bármilyen előzetes egyeztetés történt volna a megszüntetési tervekről az érintett intézményekkel, pedig logikus lett volna annak megállapítása, hogy ki mit tud átvállalni.

Matematika

A matematika az természetesen egész más, gondolhatjuk, s ez így is van, ha csak az 5 főosztály elnevezését nézzük (Matematika és természettudományok), s akkor is, ha a feldolgozott folyóiratok rangsorát nézzük meg. Azt találhatjuk itt, amit minden rendszeren feldolgozott szakterületen elvárhatunk: a lista élén az összességében és évenként is legtöbb tételt adó szakfolyóiratok, ettől eltérés csak akkor várható, ha a lap esetleg késik vagy megszünt.

Matematika (51)

Tárgyév		02	01	00	99	98	97	96	95	94	93	92	91	90	8*
		125	341	329	364	348	323	428	551	566	498	495	167	29	21
Publ. Math.	657	16	57	66	56	81	64	69	67	75	73	33			
Acta. Sci. Math.	577	29	50	50	48	54	41	42	89	48	87	39			
Stud. Sci. Math. Hung.	471	16	57	34	34	32	30	68	39	40	49	49	23		
Combinatorica	415	16	38	39	31	41	38	48	44	37	35	48			
Period. Math. Hung.	393		18	35	43	31	45	44	50+ 1	43	41	43			
Pure Math. Appl.	340	9	68	28	55	21	31	44	44	38	2				
Acta Math. Hung.	310								78	91	79	72			
Math. Pannon.	265	15	23	25	29	26	27	25	28	25	23	19			
Ann. Univ. Sci. Bp. Rola.	202							19	21	40	24	39	59		
Anal. math.	199	9	16	22	22	22	8	21	24	26	17	13			
Polygon	127	11		7	13	13	15	14	8	22	11	12	1		
Publ. Univ. Miskolc, Nat.	77				20	12	12	15	12	6					
Pure Math. Appl., Ser. B.	62											21	22	19	
Eszterházy Károly Tanárk.	53							15		16+ 2	12+ 1		7		
Pure Math. Appl., Ser. A.	46											34	12		
Mat. Lapok	44									5	3	8	7		21
Acta cybern.	38									8		17	13		
Symm. Cult. Sci.	36								25	2	4	2	3		
M. Tud.	22		4	3	3	1	2	1	2	2	4				
Termész. Világa	19								4	11	2	2			
Pure Math. Appl., Ser. C.	17												13	4	
Sigma	17										3	5	9		
Alk. Mat. Lapok	14											14			

Az addig is jóval magasabb tételszám a Sajtóreper-tórium 2002 áprilisi aktualizálásakor jelentősen megnőtt, a 125 2002-es tételből 216 lett, 5 szakfo-lyóiratnak köszönhetően (Publ. Math. 16 → 58, Combinatorica 16 → 26, Period. Math. Hung.

0 → 21, Math. Pannon. 15 → 30, Anal. Math. 9 → 13., a Matematikai Lapok esetében az 1995-ös és 1996-os év anyaga jelent meg újként, 6, illetve 7 t-
tel.

Megjelent ugyanakkor a vetélytárs is, a BME OMIKK MMR adatbázisa, amelyben az anyag nagy része pillanatnyilag 2002-es, ennek megfelelően a MAT csoportba is 2002-ből 197 tételt soroltak be (2001: 23, 2003: 20). Figyelembe kell venni, hogy itt a cikkeket több csoportba is besorolhatják, így egyéb szakterületek anyaga is szerepelhet, ahol matematikai módszereket alkalmaznak. A 2002-es lista élén azonban főleg az eddigiek alapján ismert folyóiratok szerepelnek: Acta Mathematica Hungarica 32, Combinatorica 17, Hungarian Journal of Industrial Chemistry 16, Acta Cybernetica 11, Publications Mathematicae 10, Közgazdasági Szemle 9, Analysis Mathematica 8, Híradástechnika 6, Acta Mathematica 5, Természet Világa 4, s utána jön még több lap 1, 2 vagy 3 tétellel.

Az itt szereplő szakfolyóiratok közül a Combinatorica, Publications Mathematicae és az Analysis Mathematica nem szerepelt a CIKK adatbázisban, az Acta Mathematica Hungarica 1995-től 2001-ig, összesen 619 tétellel igen (ez azért fontos, mert 1995 után az IKR abbahagyta feltárását), 1994-től 2000-ig 151 tétellel az Acta Cybernetica (ennek feltárását 1994 után hagyta abba az IKR). (A CIKK adatbázisban elsősorban a külföldi cikkeket sorolták a MAT csoporthoz, a 41079 tételből csak 2268 volt magyar (alig több, mint 5%, pedig különben a magyar anyagok aránya a 25%-hoz közelített), ezek éves megoszlása: 1992: 41, 1993: 35, 1994: 64, 1995: 117, 1996: 318, 1997: 333, 1998: 466, 1999: 412, 2000: 367, 2001: 113) Így biztosak lehetünk abban, hogy az IKER megszűnése után is lenne olyan adatbázis, amely a szakfolyóiratok egy részét már most is feldolgozza, s talán még továbbiakra is vállalkozna megfelelő egyeztetés esetén.

Nemcsak magyar vetélytárs van azonban, mint láthatjuk, hanem a szakterület ismert adatbázisa, a

MathSci, amely a DIALOG-nál a 239-es fájl, s a magyar adatbázisok alig több mint egy évtizedével szemben 1940-ig nyúlik vissza az anyaga, így a legtöbb folyóirat esetében a kezdetektől tudja tartalmazni annak anyagát. Ugyanakkor a legtöbb esetben frissebb is az anyaga, mint a magyar adatbázisokban, ha számokra bontva nézzük meg, akkor azt láthatjuk, hogy újabbat is feldolgoztak, mint a magyarok.

Magyar folyóiratok feltártsága a MathSci adatbázisban (File 239)

1.	Acta Cybernetica
2.	Acta Mathematica Hungarica
3.	Acta Mathematica Scientiarum Hungaricae
4.	Acta Scientiarum Mathematicae
5.	Analysis Mathematica
6.	Combinatorica
7.	Mathematica Pannonica
8.	Periodica Mathematica Hungarica
9.	Publicationes Mathematicae
10.	Pure Mathematics and Applications
11.	Pure Mathematics and Applications, Series A, Series B, Series C (megoszlása: Series A: 108, 1992: 42, 1991: 35, 1990: 46; Series B: 61, 1992: 20, 1991: 16, 1990: 25; Series C: 15, 1992:5, 1991: 4, 1990: 6.)
12.	Studia Scientiarum Mathematicarum Hungaricae
13.	Alkalmazott Matematikai Lapok
14.	Matematikai Lapok

A táblázat folytatódik

☞ HOLMI FILOZÓFIA, PSZICHOLÓGIA, ETIKA, MŰVÉSZET, ZENE ☞

A táblázat folytatása

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Össz.	505	2212	1719	2439	705	990	415	1290	2652	463	184	1986	477	674
2003		25			6		10		16					
2002	13	96		52	17	35	30	37	87			29		
2001	22	99		50	16	38	23	35	95	35		57		
2000	19	117		58	24	40	26	37	101	66		37	10	
1999	26	122		48	21	31	33	45	113	42		34	2	
1998	24	196		91	37	53	48	29	149	49		59		
1997	22	207		81	36	75	49	81	125	58		59		7
1996	31	213		84	42	87	49	85	152	61		130		5
1995	26	123		139	34	58	36	72	81	70		44		3
1994	15	95		49	25	38	24	47	78	41		40	15	10
1993	6	71		88	22	35	24	42	73	41		53	23	13
1992	18	72		39	23	48	20	44	66		67	52	11	4
1991	11	81		30	20	39	21	47	68		55	53		
1990	9	91		42	25	32	22	33	41		77	43	15	
1989	13	73		41	21	40		30	36			55	21	
1988	15	75		41	22	39		28	38			51		
1987	19	75		43	21	37		32	34			60	27	
1986	17	90		38	23	36		29	38			43	25	
1985	20	93		89	23	44		29	38			66	21	
1984	7	81		43	25	51		30	42			58	27	
1983	26	77		91	25	40		30	42			46	33	9
1982	8	10	99	36	27	48		35	35			60	27	25
1981	1	6	80	41	24	46		35	38			38	20	21
1980	35	6	88	40	19			31	40			68	29	19
1979	-	8	85	50	21			29	41			58	32	
1978	31	3	69	43	17			34	44			47	22	39
1977	3	2	82	44	2			38	44			57	32	29

A táblázat folytatódik

A táblázat folytatása

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
1976	31	3	101	56	1			36	49			70	43	27
1975	6		53	45	1			46	35			52	42	18
1974	-		51	47				40	38			52		18
1973	12		54	69				70	31			55		11
1972	10		51	48				28	37			59		32
1971	7		62	39				28	32			52		33
1970	-		46	42					40			47		28
1969	2		50	35					36			42		34
1968			39	30					35			53		27
1967			41	39					42			50		20
1966			39	39					37					11
1965			40	42					36					16
1964			46	32					36					14
1963			36	29					33					15
1962			44	31					34					12
1961			28	29					35					17
1960			36	41					36					10
1959			35	22					32					22
1958			31	26					17					14
1957			36	20					24					15
1956			43	23					52					21
1955			33	28					16					18
1954			37	24					18					8
1953			24	14					25					10
1952			35	15					28					12
1951			26	15					21					8
1950			26	68					22					13
1949									24					2

Magyar matematikai folyóiratok a MatSci (File 239) adatbázisban

Hogy mit várhatunk az adatbázisoktól, azt a legjobb egy konkrét példán kipróbálni. Az egyik legismertebb, legrangosabb magyar matematikus, Lovász László műveit keressük. A magyar adatbázisokban nem túl sok mindent találhatunk. Az IKER adatbázisban (és ugyanígy a Sajtórepertóriumban) 5 tételt találhatunk. Ezek közül 3 jelent meg a *Combinatorica* című szakfolyóiratban, a Népszabadságban Erdős Pálra emlékezett, a HVG-ben pedig interjút készítettek vele. A bibliográfiai leírások mellett valamennyi rekordban szerepel az 51 ETO szám, kiemelve a szerzők neve, a HVG interjúnál Lovász László nevével a szerzői minőség mellett az életrajzi is szerepel (é.), s Népszabadság cikknél Erdős Pál nevével (é.) és (u.). Erre kattintva többek között egy, az Élet és Tudományban 1996-ban megjelent interjút is megtalálhatunk. (Még időben jelent meg.)

Az OMIKK adatbázisaiban nem találhatjuk meg Lovász Lászlót szerzőként. Mivel addigra a Sajtórepertórium már abba hagyta a Természet Világa feldolgozását, talán itt lehetett volna várni az 1998-as matematika és a 2000-es informatika különszámban megjelent, a Mindentudás Egyetemén tartott előadásához kapcsolódó bibliográfiában megtalálható írásait <http://www.origo.hu/mindentudasegyeteme/lovasz/20030626bibliografia.html>, de a különszámoknak mindig kisebb az esélye. (Egy másik szerző esetében az *Acta Cybernetica* 1996-os közleményét ugyanakkor csak a CIKK-adatbázisban találhatjuk meg, az IKER-ben nem, mert addigra ott ennek a lapnak a feldolgozását abba hagyták.)

A MathSci adatbázisban File 239, 1940-2003 Sep, összesen 298 tételben szerepel Lovász László szerzőként (178-ban Lovasz, L., 120-ban Lovasz, Laszlo névalakkal). Ezek között természetesen sok olyan közlemény van, amely külföldi folyóiratban jelent meg, de azért a magyarok találhatók a ranglista élén, amelyekből a legtöbb tétel került ki, az élén a *Combinatorica* 15 tétellel. Alcímével még máskor is előfordul a folyóirat, de nem biztos,

hogy ezek plusz tételt jelentenek, mert mindkét féle alak előfordulhat ugyanabban a rekordban. (A címek olyan formában szerepelnek, ahogyan az adatbázisban találhatók.)

COMBINATORICA 15, COMBINATORICA. AN INTERNATIONAL JOURNAL OF THE 9, COMBINATORICA. AN INTERNATIONAL JOURNAL ON COMB. 6 (összesen is csak 15, tehát a két hosszabb változat nem ad új találatokat)

ACTA MATH. ACAD. SCI. HUNGAR. 14, ACTA MATHEMATICA ACADEMIAE SCIENTIARUM HUNGARI 1

PERIOD. MATH. HUNGAR. 7, PERIODICA MATHEMATICA HUNGARICA. JOURNAL OF TH 2 STUDIA SCI. MATH. HUNGAR. 7

MAT. LAPOK 6, MATEMATIKAI LAPOK. BOLYAI JANOS MATEMATIKAI TA 2

ACTA SCI. MATH. (SZEGED) 5 ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS. ACTA SCIENTIA 3

ANN. UNIV. SCI. BUDAPEST. EOTVOS SECT. MATH. 3

39 évből találhatunk tőle közleményeket, a legrégibbi a Matematikai Lapokban jelent meg 1965-ben (17 éves korában), ebből kiszámítható, hogy 1965 és 2003 között minden évből szerepel tőle legalább egy közlemény, a legtöbbször természetesen jóval több. (Más szerző esetében a Matematikai Lapokból találhatunk olyan közleményt 1991-ből, amely nincs meg a MathSci-ban.) A táblázatban látható, hogy e folyóirat esetében az 1983 után elég sok év nem szerepel, és a meglevőknél is alacsony a tételek száma. Ennek az lehet az oka, hogy (az IKER-ben feldolgozott tételek adatai szerint) az 1983/1987-es kötet jelent meg, ezt a MathSci 1983-nál szerepeltetheti, ezt követően 1991-ben indult újra (a Sajtórepertóriumban is megtalálható tételekkel), a MathSci pedig csak az 1992-est vette fel újra, de miközben az IKER adatbázisban felvett legutolsó kötetek, az 1995-ös és 1996-os is 2000-ben láttak napvilágot (s ez az utolsó az IKB-ban is), a MathSci-ban 1997-es tételeket is találhatunk. Egy

másik magyar nyelvű folyóirat, az Alkalmazott Matematikai Lapok is kihagyásokkal jelenik meg, 1992-es 16. kötet anyaga van meg az IKER-ben a leírásán kívül 15 tétellel, s természetesen csak ezekhez a tételekhez juthatunk el az IKB-ból (s azt, hogy utoljára a 2000-es 20. kötettel találkoztak.) Hogy a rendszertelen megjelenés ténylegesen mit jelent, az a CIKK-adatbázisból derül ki, az itt ugyancsak feldolgozott 1992-es 16. kötet (13, tehát 2-vel kevesebb tétellel), a továbbiak: 17. 1993 33, 18. 1998 19. 1999 11, 20. 2000 13. Ezeket a kihagyásokat nagyjából (de kihagyásokkal) még el tudta viselni a MathSci, de ebből a folyóiratból kevesebb tételt vettek fel, valószínűleg válogattak.

Ezek után nem véletlen, hogy a szakterület szakemberei számára alapvető a MathSci adatbázis használata, szerencsére most már Magyarországon is meg van a lehetőségük erre, így az angol nyelvű folyóiratok anyagát (amelyben a szerzők jelentős része nem magyar, ugyanakkor a magyar szerzők jelentős részben külföldi, nemzetközi folyóiratokban publikálnak) nem lenne feltétlenül szükséges magyar készítésű adatbázisban feltárni (ha mégis felveszik, akkor a tartalmi feltárára tekintettel az OMIKK-ban alkalmazott tárgyszavas feldolgozás lenne inkább elfogadható.) Bár ezeknek a folyóiratoknak köszönhetően az IKER-ben a matematika volt messze a legfeldolgozottabb szakterület az 5-ös főosztályból, nyugodtan abba lehet hagyni ezt, ha mégis mutatkozik igény, akkor a hasonló mélységű feltárást biztosító, de sokkal gyorsabb tartalomjegyzék-szolgáltatás lenne ajánlható. A nemzetközi feltárási bizonytalansága miatt fontos lenne, ha valamelyik magyar adatbázisban folytatódna a magyar nyelvű szakfolyóiratok feltárása, (ha egyáltalán megjelennek még a jövőben) az itt említettek mellett a címe ellenére magyar nyelvű Polygon, amely sokkal rendszeresebben jelenik meg, 1991-es megindulása óta csak a 2001-es év maradt ki, de az IKER-ben is megvannak a 2002-es tételek adatai). Ugyanígy fontos lenne, hogy a szóródó anyag,

a nagyközönség számára érdekes közlemények (a mostani példában a Népszabadságban és a HVG-ben megjelent írások) is megtalálhatóak legyenek. Az ugyancsak jó lenne, ha mondjuk 2005-ben megjelenik az Alkalmazott Matematikai Lapok 21. kötet, ne csak erről tudhassunk az IKB-ben, hanem arról is, hogy előzőleg, mely években jelent meg a folyóirat, és cikkeinek feltártsága kapcsán ne csak az IKER-be került 1992-es tételekre utaljon, hanem a további adatbázisokra is, amelyek felvették a lap egyes cikkeit.

A Sajtórepertórium és az Irodalmi adatbázis

Az eddigi megfontolásokkal sikerült elméletben sok szakterülettől megszabadítanunk az IKER adatbázist, méghozzá olyanoktól, amelyeknek nincs is saját adatbázisa. Ez alapján még biztosabb, hogy azokon a területeken, ahol van ilyen, s az IKER is feldolgozza, találhatunk olyan anyagot, amit mindkettő feltár, s ha a másik adatbázisban való feltárást megfelelőnek találják, akkor annak a jövőben való feltárájáról lemondhatnak.

Az áprilisi előadásban három szakterületet említettem, a jogtudományt, a pedagógiát és az irodalmat. Ehhez még hozzátehetjük azt, hogy a legtöbb tétellel szereplő lapok között a napilapok találhatók, amelyeket a PRESSDOK sokkal nagyobb teljességgel dolgoz fel, továbbá a HVG és a Figyelő, amelyek a PRESSDOK mellett az OMIKK adatbázisaiban is sokkal több tétellel szerepelnek. Így további olyan közleményeket találhatunk, amelyeknek a feltárásról le lehetne esetleg mondani, ugyanakkor az is kiderülhet, hogy miről nem szabad.

A jogi adatbázisra ez kevésbé érvényes. Nem azért, mert a legfontosabb jogi szakfolyóiratokat nem dolgoznák fel sokkal alaposabban, hanem mert a Complex CD Jogtáron való hozzáférés és aztán az adatbázisban való keresés sokkal nehezebb. Ha

a PRESSDOK mellett tudná megjelentetni az Országgyűlési Könyvtár, egész más lehetne a megítélése.

A pedagógia esetében más a helyzet, bár az OPKM honlapja gondosan igyekszik titkolni a pozitív fejleményeket is, s az adatbázisok leírása alapján azt lehetne gondolni, hogy régóta változatlan a helyzet. Miközben a PAD-ra ez igaz is, mert már régóta nem változott az anyaga, közben a könyvtár WebOPAC-jában a 2002-es anyagáról az előző évek tételszámaival összehasonlítva megállapítható, hogy elég nagy teljességgel van benne, sőt 2003-asokat is találhatunk. Ha az OPKM feldolgozta az Új Pedagógiai Szemle, az Iskolakultúra vagy a Köznevelés anyagát, s ez a házi fejlesztésű OPAC-ban már most is sokkal jobban kereshető (meglevő kifogásaimat most nem részletezem), mint a korábbi BRSSearch-ös változatban, s ösztől ígérnek még sokkal jobbat, akkor érdemes megvizsgálni, hogy ezeknek a lapoknak az anyagát máshol milyen mértékben kell felvenni.

Most azonban a Sajtórepertórium irodalmi anyagának az irodalmi adatbázissal való összehasonlítására vállalkozom. Utoljára 2002 nyarán jelent meg A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár adatbázisai CD-ROM, rajta többek között az irodalmi és szociológiai adatbázissal. A CD-ROM további megjelenése nem várható, viszont ősszel az adatbázisok az Arcanum szoftverével felkerülnek a webre, így az irodalmi adatbázissal számolni kell a jövőben is.

A Sajtórepertóriumban való keresést szűkíthetjük az irodalomba sorolt anyagra (amelyek a 82, 820/899 vagy 894.511 ETO-számot kapták), így meg lehet állapítani, hogy melyek azok a lapok, amelyekből irodalminak minősített tételt vettek fel, s mennyit. Ha a Sajtórepertórium irodalmi anyagát és az irodalmi adatbázis anyagát összevetjük, akkor a lapoknak három csoportját kaphatjuk: azokat, amelyeket mindkettő feldolgoz, itt vizsgálható, hogy melyik minden mértékben, illetve amelyek csak az egyikben vagy a másikban találhatóak meg.

A Sajtórepertóriumban és az Irodalmi adatbázisban is szereplő folyóiratok, a Sajtórepertóriumban található tételek száma szerint rangsorolva

A folyóirat címe	Az összes tétel a Sajtórepertóriumban	Az irodalomba sorolt tételek száma a Sajtórepertóriumban	A tételek száma az irodalmi adatbázisban
Tiszatáj	590	417	1204
Alföld	522	414	1196
Irodalomtörténeti Közlemények	437	348	918
Holmi	643	333	727
Irodalomtörténet	360	331	870
Jelenkor	503	324	1113
Kortárs	432	281	1721
Népszabadság	4425	275	172

A táblázat folytatódik

A táblázat folytatása

A folyóirat címe	Az összes tétel a Sajtórepertóriumban	Az irodalomba sorolt tételek száma a Sajtórepertóriumban	A tételek száma az irodalmi adatbázisban
Élet és Irodalom	1286	273	2604
Forrás	479	268	783
Magyar Nemzet	4827	258	383
Új Forrás	429	254	518
Hitel	572	251	551
Literatura	277	245	467
Irodalomismeret	269	219	414
Nagyvilág	300	180	1188
Életünk	405	174	660
Műhely	364	169	418
Vigilia	933	156	436
Magyar Napló	326	143	725
Árgus	336	140	358
Magyar Hírlap	2577	136	45
Iskolakultúra	1027	125	59
Somogy	244	116	454
Új Horizont	265	110	205
Filológiai Közlöny	143	107	372
Bárka	194	100	129
Tekintet	185	93	170
Beszélő	459;509	87	251
Új Holnap	226	87	99

Nagyrészt jól ismert lapokat találhatunk itt. Biztos, hogy van ezekben olyan, mindkét adatbázisban feldolgozott tétel, amelyhez hasonlókat a jövőben is megtalálhatunk az irodalmi adatbázisban. A kérdés az, hogy milyen jellegű anyag az, ami idáig

csak a Sajtórepertóriumban volt megtalálható, a jövőben viszont esetleg sehol sem lesz, illetve mi az, ami a több adatbázisban való feltárás ellenére eddig sem került be sehová.

Az irodalomba sorolt tételeket tartalmazó folyóiratok közül azok élcsoportja a Sajtórepertóriumban, amelyek egyáltalán nem találhatóak meg az Irodalmi adatbázisban

A folyóirat címe	Az összes tétel az adatbázisban az adott lapból	Az irodalomba sorolt tételek (82, 820/899, 894.511) száma
Neohelicon	338	298
Stud. Slav. Acad. Sci. Hung.	290	150
Acta Antiq. Acad. Sci. Hung.	257	115
Hung. J. Engl. Am. Stud.	115	95
Nuova Corvina	164	88
Rev. Étud. Fr.	118	81
Anachronist, The	87	78
Jahrb. Ung. Ger.	134	69
Széphalom	231	67
Szépliteratúrai Ajándék	107	66
Szeged	698	64
Slavica	109	63
Vár Ucca Tizenhét	158	59
Acta Class. Univ. Sci. De.	165	55
CET	207	49
Berliner Beitr- Hung.	83	48
Itali. Debreceniensis	98	45
Slav. Quinqueecclesiensia	203	45
Stud. Russ.	171	45
Stud. Ger.	81	43
Cah. Étud. Hongr.	109	41
Cah. Francophon Europe	90	40
Hung. Stud.	156	39
Honismeret	619	38

Azt hiszem, ezt nem kell külön magyarázni. Ha a Sajtórepertórium nem folytatódik, más adatbázis pedig nem kezdi el feldolgozni őket, akkor a jövőben anyaguk sehol sem lesz megtalálható. (Részletesebb elemzés és bizonyítás kellene hozzá, de azt meg lehet állapítani, hogy a társadalomtudomá-

nyok területéről az idegen nyelvű folyóiratoknak sincs túl nagy esélye arra, hogy nemzetközi adatbázisokban is feldolgozzák őket, különösen nem olyan alaposan és teljességgel, mint a matematikában.)

Az Irodalmi adatbázisban szereplő, de a Sajtórepertóriumba (irodalmi tétellel) fel nem vett folyóiratok

A folyóirat címe	Tételek száma	Miért nincs benne a Sajtórepertóriumban?
Új Írás	866	A Sajtórepertórium indulása előtt megszűnt
Irodalmi Szemle	384	Határokon túli
Híd	345	Határokon túli
Napjaink	320	A Sajtórepertórium indulása előtt megszűnt
Critikai Lapok	313	
Kalligram	293	Határokon túli
Látó	284	Határokon túli
Üzenet	250	Határokon túli
Korunk	225	Határokon túli
Szovjet Irodalom	220	A Sajtórepertórium indulása előtt megszűnt
Filmkultúra	175	189 tétel van, de nem irodalmi. Az irodalmi adatbázisban is a film miatt szerepelhet
Könyvvilág	130	A Sajtórepertórium indulása előtt megszűnt
Kláris	120	
Napút	65	
Művelődés	40	Határokon túli
Prágai Tükör	40	Határokon túli
Szépirodalmi Figyelő	37	
Nyelv és Irodtud.	34	
Székelyszó	34	Határokon túli

Ahogy látható, nagy számban szerepelnek olyan lapok, amelyek a határainkon túl jelennek meg, így anyaguk természetesen nem szerepelhet a sajtórepertóriumban, valamint olyanok, amelyek még a Sajtórepertórium kezdete előtt megszűntek.

A továbbiakban az összehasonlítás érdekében a mindkét adatbázisban feldolgozott lapok élcsoportját hasonlítjuk össze. Mindkét adatbázisból a 20 legtöbb tétellel szereplő lapot, csoportosítva.

Irodalmi folyóiratok

Cím	Helyezés a Sajtórepertóriumban az irodalomba sorolt tételek alapján	Az irodalomba sorolt tételek száma	Összes tétel	Az irodalomba sorolt tételek aránya	Helyezés az Irodalmi adatbázisban	A tételek száma az irodalmi adatbázisban
Tiszatáj	1.	417	590	70,6%	4.	1204
Alföld	2.	414	522	79,3%	5.	1196
Holmi	5.	333	643	51,7%	12.	727
Jelenkor	7.	324	503	64,4%	7.	1113
Kortárs	8.	281	432	65,0%	2.	1721
Új Forrás	14.	254	429	59,2%	17.	518
Hitel	15.	251	572	43,8%	16.	551
Forrás	13.	268	479	55,9%	11.	783
Nagyvilág	18.	180	300	60%	6.	1188
Életünk	19.	174	405	42,9%	14.	660
Műhely	20.	169	364	46,4%	21.	418

Irodalomtudományi folyóiratok

Cím	Helyezés a Sajtórepertóriumban az irodalomba sorolt tételek alapján	Az irodalomba sorolt tételek száma	Összes tétel	Az irodalomba sorolt tételek aránya	Helyezés az Irodalmi adatbázisban	A tételek száma az irodalmi adatbázisban
Irodalomtörténeti Közlemények	4.	348	437	79,6%	8.	918
Neohelicon	3.	349	408	85,5	–	–
Irodalomtörténet	6.	331	360	91,9%	9.	870
Helikon	10.	274	355	77,1%	39.	226
Literatura	16.	245	277	88,4%	18.	467

Hetilap

Cím	Helyezés a Sajtórepertóriumban az irodalomba sorolt tételek alapján	Az irodalomba sorolt tételek száma	Összes tétel	Az irodalomba sorolt tételek aránya	Helyezés az Irodalmi adatbázisban	A tételek száma az irodalmi adatbázisban
Élet és Irodalom	11.	273	1286	21,2%	1.	2604

Napilapok

Cím	Helyezés a Sajtórepertóriumban az irodalomba sorolt tételek alapján	Az irodalomba sorolt tételek száma	Összes tétel	Az irodalomba sorolt tételek aránya	Helyezés az Irodalmi adatbázisban	A tételek száma az irodalmi adatbázisban
Magyar Nemzet	12.	258	4827	5,3%	25.	383.
Népszabadság	9.	275	4425	6,1%	46.	172

A Sajtórepertóriumban nem szerepelnek az első 20 között, de az Irodalmi adatbázisban igen

Cím	Helyezés a Sajtórepertóriumban az irodalomba sorolt tételek alapján	Az irodalomba sorolt tételek száma	Összes tétel	Az irodalomba sorolt tételek aránya	Helyezés az Irodalmi adatbázisban	A tételek száma az irodalmi adatbázisban
Kritika	44-45.	79	728	10,8%	3.	1358
Új Írás	-	-	-	-	10.	866
Magyar Napló	23.	143	326	43,8%	13.	725
Színház	67-70.	50	410	12,1%	15.	555
Somogy	27.	116	244	47,5%	19.	494
Vigília	22.	156	933	16,7%	20.	436

A Sajtórepertorium legtöbb irodalmi anyagot tartalmazó 20 időszak kiadványa és az Irodalmi adatbázis ranglistáján az első húsz között szereplő lapok közül 14 közös, a 11 irodalmi folyóirat közül 10, de az Életünk is 21. az irodalmi ranglistán, 6–6 olyan van, ami csak az egyiknél, illetve a másiknál található meg a 20-as listán, de ezek között csak 1–1 olyan van, amely egyáltalán nem szerepel a másik adatbázisban. Így a két listát összeosztva a 26 címből álló listát kapunk, amelyből az egyes adatbázisokban 25–25 van meg, ezekből 24 közös.

A Sajtórepertóriumban 6178 tétel került be ebből a 25 lapból a 13 694 tétel közül, tehát majdnem a fele, 45,1%, de az eredeti listán szereplő 20 folyóiratcíméből is 5637, vagyis 41,1%.

Az irodalmi adatbázisban 20 529 tétel származik a 25 lapból, mivel az adatbázis tételei közül 32 003 származik időszaki kiadványból, ezekből a lapokból származik a tételek 64,1%-a, csaknem 2/3 része, de az első 20-ból is 18914, 59,1 %. Így valószínű, hogy amit e lapok vizsgálata alapján megállapíthatunk, az eléggé jellemző lehet a két adatbázisra.

Minél magasabb a Sajtórepertóriumban adott lapnál az irodalomba sorolt közlemények százalékaránya, annál valószínűbb az átfedés a két adatbázis között, minél alacsonyabb, annál valószínűbb olyan cikkek magasabb aránya, amelyek csak Sajtórepertóriumban találhatóak meg, az Irodalmi adatbázisban nem. (Ebből a szempontból a későbbiekben természetesen a többi adatbázist is vizsgáljuk.)

A feldolgozás jellemzőinek vizsgálata a Holmi 2000-es évfolyama alapján

Ahhoz, hogy megismerjük, mi jellemzi az egyes típusok feltárását, sok további vizsgálatra van szükség. Az áprilisi előadásban az Alföld és az Életünk példáján próbáltam érzékeltetni azt, hogy a mosta-

ni rendszerben hogyan valószínűsíthető, mit fognak több helyen is feldolgozni, mit sehol. Most egy folyóiratot próbálok sokkal részletesebben elemezni különböző szempontokból. A korábbi táblázatban látni lehetett, hogy a Holmiból a Sajtórepertóriumba felvett anyagnak alig több mint felét sorolták az irodalomhoz.

Felvett és fel nem vett közlemények (a két fél éves tartalomjegyzék csoportosítása alapján)

Bár előre látható, hogy legnagyobb számban a Sajtórepertóriumba (a továbbiakban többször S kóddal szerepel) és az Irodalmi adatbázisba (a továbbiakban többször I) kerülnek be tételek a folyóiratból, természetesen a többi lehetséges adatbázist is megnéztem. Ezek közé tartozik az Országos Idegennyelvű Könyvtár Műfordítás adatbázisa (ezután használt kódja Ű) és Nemzetiségi adatbázisa (N), a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Szociológiai adatbázisa (Sz)

☉ A szépirodalmi alkotások közt természetesen nagyobb számban szerepelnek a versek. Ezek közül 3 került be az irodalmi adatbázisba (egyét Petri György írt, Orbán Ottóé és Várady Szabolcsé pedig vele foglalkozik, a műfordítás adatbázisba 4 sorozatból 16 vers került be. Ezek között vannak olyanok, amelyek a fél éves és az adott szám tartalomjegyzékében csak egyben vannak felvéve. A versek döntő többsége, 105 nem került be sehova.

A szépprózai művek között egy olyan volt, amelyet az irodalmi és a műfordítás adatbázis is felvett, egyet az irodalmi, egyet a nemzetiségi adatbázis, a műfordítás adatbázis 4 szerzőtől 7 művet, 29 azonban sehova sem került be.

Összesen: 1 szépirodalmi mű került be két adatbázisba, 28 egybe, 134 pedig egybe sem.

Összesítve: I Ű 1, Ű 23, I 4, N 1, – 134

Mivel a Sajtórepertóriumban egy sincsen közülük, léte vagy nem léte feltárásukat nem befolyásolja.

☉ Az **Esszé, jegyzet, tanulmány** csoportból 18 mind az irodalmi adatbázisban, mind a Sajtórepertóriumban megtalálható, kettőt a nemzetiségi vett fel a Sajtórepertórium mellett, 30 került be egy adatbázisba, ezek közül 19 a Sajtórepertóriumba, 10 az irodalmiba, 1 a műfordításba, ugyanakkor 7 sehova sem.

Összesítve: I S 18, N S 2, S 19, I 10, Ű 1, – 7.

Az 57 közleményre 70 rekord jut, 2 adatbázisban 20 található, 1-ben 30, egyben sem 7 közlemény. A Sajtórepertórium nélkül nem lenne egy duplum sem (I 28, N 2, Ű 1), tehát 31 lenne benne egy adatbázisban, ugyanakkor a sehol meg nem találhatók száma 7-ről 26-ra nőne.

☉ A **Figyelő** rovatban (ahol tanulmányértékű kritikák jelennek meg) két olyan közlemény volt, amely az Irodalmi adatbázisba és a Sajtórepertóriumba is bekerült, csak az irodalmiban található meg 20, a Sajtórepertóriumban 2, 1 pedig a Nemzetiségi adatbázisban, 25 azonban sehova sem került be.

Az 55 közleményre 37 rekord jutott, 7 került be 2 adatbázisba, 23 1-be, 25 egybe sem.

A Sajtórepertórium hiánya megszüntette volna a duplikált feldolgozást, ugyanakkor 2-vel növelte volna a feldolgozatlan tételek számát, 28 feldolgozott mellett 27 feldolgozatlan maradt volna.

A *Figyelő* rovatban megjelent, sehol fel nem vett kritikák szerzői: Ács Pál, Bazsányi Sándor, Csengeri Kristóf, Csuha István (2), Dalos Anna, Gelencsér

Gábor, Gera Judit, Heller Ágnes, Kalmár Melinda, Kicsi Sándor András (2), Ludassy Mária, Marosi Ernő, Németh G. Béla, Radnóti Sándor, Somlyó Bálint, Standeisky Éva, Szabó Júlia, Szabó Miklós, Szalai Júlia, Szilágyi Mihály, Timár György,

A *kritizált művek szerzői*: Angyalosi Gergely, Bojtár Endre, Gábor György, Kálmán László, Kőszeg Ferenc, Láng György, Ludassy Mária, Máté Jakab, Nádasdy Ádám, Nyerges András, Rényi András, Révész Sándor, H. Tóth Imre,

Nem magyarok: Stefan Afloroaei, Svetlana Alpers, Paul Auster, Guglielmo Cavallo, Roger Chartier, John Lanchester, Oliver Sacks, Bernhard Schlink, Jean-Philippe Toussaint.

Elég szép névsor egyetlen folyóiratból, egyetlen évből, annak is csak egyetlen fajta közleményeiből, olyanokból, amelyeket sehova sem vettek fel.

☉ A **Dokumentumok, levelek** (a II. félévben **Emlékezések, dokumentumok, naplók, levelek**) rovatból 5 került be I-be és S-be, 4 csak S-be, 1 I-be, 1 Ű-be, 6 pedig sehova. A 17 közleményre 16 rekord jut, 11 feldolgozott, 5 duplummal, 6 feldolgozatlan. S hiánya az összes duplumot megszüntetné, de megnövelné a feldolgozatlan tételek számát, 11 feldolgozott mellett 10 feldolgozatlan lenne.

A további, kisebb rovatok közül az egyetlen nekrológ I-ben és S-ben is megtalálható, a Vita 7 közleménye közül 1 S-ben, 1 I-ben van meg, 5 sehol (szerzőik között Bán Zoltán András, Réz Pál, Margócsy István), A Holmi postájából 1 I-ben található, 4 sehol.

Cím	Feldolgozott közlemény	Ebből duplán feldolgozott közlemény	Feldolgozatlan közlemény
Szépirodalom	29	1	134
Esszé, jegyzet, tanulmány	50	20	7
Egyéb, kisebb rovatok	15	6	15
Figyelő	30	7	25
A szépirodalmon kívül a többi együtt	95	33	47

A szépirodalom kivételével valamennyi duplumból az egyik az S, a 33 közül 31 I-vel közös. Ugyanakkor az S-ben megtalálható 60 közlemény közül 28 olyan, amit csak ott vettek fel.

Csak az S szempontjából nézve:

Esszé, jegyzet, tanulmány: 19 S, 18 IS, 2 NS

Dokumentumok,... 4 S, 5 IS

Nekrológ: 1 IS

Vita : 1 S

Figyelő 2 S, 7 IS

Összességében valamivel magasabb azon tételek száma, amelyek máshová is bekerültek.

Csak az I-ben: 37 (4 szépirodalmi munka, 20 Figyelő, 10 esszé, tanulmány, 3 egyéb)

Csak S-ben: 26 (2 Figyelő, 18 esszé, tanulmány, 6 egyéb)

Csak Ű-ben: 23 szépirodalmi, 2 egyéb.

Csak N-ben: 1 szépirodalmi

Duplum: összesen 34, 1 I Ű (szépirodalmi), 2 N S (esszé, tanulmány), 31 I S (7 Figyelő, 18 esszé, tanulmány, 6 egyéb)

Feldolgozatlan: 175 (134 szépirodalmi, 25 Figyelő, 7 esszé, tanulmány, 9 egyéb)

A Sajtórepertóriumban szereplő tételek ETO-szám szerinti megoszlása

A nem az irodalomhoz sorolt tételek megoszlása

A csak a Sajtórepertóriumba bekerültek esetében a szerző neve szerepel, a több adatbázisban felvetteknél a cím is, továbbá az adatbázisok kódja.

Csak a Sajtórepertóriumban dolgozták fel:

1 Dornbach Márton, Keely, Brian L., Radnóti Sándor

17 Domonkos Péter, Magyar László András

2 Geréby György

32 Gángó Gábor, Oakeshott, Michael, Rugási Gyula

325 Litván György

327 Lord Palmerston

7 Forgács Éva

71 Batár Attila

78 Pintér Tibor

929/930 Kövér György, Tordai Zádor

A Sajtórepertórium mellett máshol is szerepel:

323.1 Radics Viktória: S-O-H-A (Jeles András: Bűntető század. Claude Lanzmann: Soah) I, S Szalai Júlia: Az elismerés politikája és a cigánykérdés I-II. N, S

75 Egri Péter: A preraffaeliták Shakespeare-képe I, S

A 20 tétel döntő többsége, 16 csak S-ben található meg. Megoszlásuk (előbb az ETO szám, zárójelben a hozzá tartozó tételek száma: 1 (3), 17 (2), 2 (1) 32 (3), 325 (1), 327 (1), 7 (1), 71 (1), 78 (1), 929/930 (2)

Az ETO-számok mutatják azt, hogy melyek azok a szakterületek, amelyeknek az anyaga idáig a Sajtórepertóriumba került be, annak esetleges megszűnése után pedig várhatólag sehová. Ez csak olyan területeket jelöl, mint filozófia, pszichológia, etika, vallás, művészet, zene, életrajz, történelem. (Az sem segít rajtuk, hogy sikerült irodalmi folyóiratban megbújniuk. Ezt azért írom így, mert a felsorolt területek saját folyóirataiban megjelent közleményeknek még sokkal kisebb lesz az esélyük a jövőben, ennek megállapításához nem is kell különösebb vizsgálatokat végezni.)

A máshol is szereplő négyről megállapítható, miért kerültek be a nemzetiségi adatbázisba, illetve az, ha két ETO-számot is kaphattak volna, akkor a filmhez és az irodalomhoz is besorolták volna őket, az irodalmi adatbázisba való bekerülésük indoka ez lehet.

323.1 I (1), N (2) 75 (1)

Az irodalomhoz sorolt tételek megoszlása

Ahhoz képest, hogy a teljes időszakban alig 50 % feletti a Holmiból a Sajtórepertóriumba került tételek közül az irodalomba soroltak aránya, a választott évben ez jóval magasabb, 35 ilyen van az előző csoportba sorolt 20 tételhez képest. Ez az a csoport, ahol leginkább várható az átfedés a két adatbázis között, s nem is tudni, hogy örüljünk-e annak, ha ez kisebb a vártnál. Jelen esetben ugyanis ez azt jelenti, hogy 35 közül csak 27 szerepel I-ben és S-ben, 8 olyan van, amelyik csak S-ben található meg. Azért érdemes ezeket felsorolni, mert a jövő-

ben nagyobb esély lehet arra, hogy az ilyeneket ne találjuk meg sehol:

H. Bagó Ilona két ismeretlen József Attila kéziratáról, Beck András Gertrude Steinről, Bodor Béla egy XVIII. századi virtuális poétáról, Dávidházi Péter és Balassa Péter beszélgetése az életrajzi műértelmezés tabujáról, Dornbach Márton Földényi F. László Heinrich von Kleistről szóló könyvéről, Fónagy Iván A befejezésről című, két részes tanulmánya, Gángó Gábor Eötvös József ifjúkori novellájáról, Vas István levelesládájából.

A Holmiban a Figyelő című rovatban megjelent kritikák közül is felvesz tételeket S azok színvonala miatt. Ugyanakkor láthattuk s az ismertetések és az ismertezett művek szerzőinek nevével érzékelhettük, hogy mi minden nem került be sehová.

Azt gondolhatjuk, hogy másfajta feltárás pótolhatja az előbb vázolt hiányokat. Ilyen alternatíva lehet a WebKat.hu. Ehhez csak az kell, hogy a folyóirat anyaga fenn legyen az interneten. Ebből a szempontból a Holmi számára 2000 nem tipikus év, az április és augusztus közötti 5 hónap anyaga található meg, kisebb hiányokkal (ezen kívül csak 1999-ből a júliusi szám), s valamivel nagyobb hiányokkal ez van feldolgozva a WebKat.hu-ban (elsősorban a Figyelő rovat az, amelynek feltárására nem törekedtek, a szépirodalmi anyag feltárásával hiányt pótoltak, másokkal a többszörös feltárást növelték, összesen 141 tétellel).

Befejezés

Először olyan szakterületek anyagát vizsgáltam meg, amelyeknek nincs saját magyar adatbázisuk, mégis elképzelhető, hogy nem jelent gondot, ha szakfolyóirataik anyaga nem szerepel a Sajtórepertóriumban. (A szóródó irodalom felvétele azonban nemcsak a természettudományok, hanem az alkalmazott tudományok esetében is fontos lenne, a

mostani rendszerben ez utóbbinak van nagy (sokszor megvalósuló) esélye arra, hogy elveszen.)

Ezzel ellentétben egy másik szakterület folyóiratairól, ahol a szakterület helyzete megnyugtatóbbnak látszik, mert van saját adatbázisa (sőt, az Irodalmi adatbázis mellett a Műfordítás adatbázist sem szabad elfelejteni), s ahol a folyóiratokról korábbi vizsgálatok azt mutatták, hogy ezeken kívül is sok adatbázisba kerül be anyaguk, az derül ki, hogy az eddigi helyzet várhatólag csak rosszabb lesz. Eddig csak a szépirodalmi anyagból a magyar az, amelynek nem volt helye a kialakult rendszerben, meg a kritikák közül azok többségének, amelyek nem az irodalomhoz kapcsolható témákkal foglalkoznak, a jövőben várhatóan ugyanezeknek a területeknek a tanulmányait is legfeljebb éves tartalomjegyzékekből tudjuk áttekinteni. Különösen veszélyben vannak azok a lapok, amelyek még az interneten sincsenek fenn.

Időközben megkaptam a Könyvtári Levelező/lap júliusi számát. Ebből megállapíthatom, hogy semmi reakció nem olvasható a májusi számban megjelent cikkemre, ezt a szerkesztő is megemlíti, de azért megnyugtat, vannak jelei annak, hogy olvasták, s talán így valami hatása is lesz. A Levelező/lapban közben örömmel olvasom azt a megállapítást, hogy „... az internetkönyvtárosnak továbbra is döntően a kulturális élet tényezőjének kell maradnia,»* s

ugyanennek a cikknek a bevezető részében a 2 hivatkozás második részét, amellyel teljes mértékben egyet lehet érteni:

„A magyar kultúra egyetlen esélye arra, hogy a következő generációk tagjai figyelemre méltassák az, ha gyorsan, rövid idő alatt, jó minőségű feldolgozásban elektronikus formában is megjelennek az írott emlékek, az írott emlékekről rögzített adatok (katalógusok, nyilvántartások, bibliográfiák stb.), illetve a dokumentumok digitalizált változatai.”**

Közben állandóan biztató dologról olvashatunk: az Országos Dokumentumellátási Rendszerről (a különböző definíciók szerint a folyóiratcikkek is a dokumentumok közé sorolhatók, s csak akkor lehet velük ellátni az érdeklődőket, ha előtte feltárják őket), már nemcsak milliók, hanem milliárdok is jutnak a nemzeti kultúra digitalizálására, s bár vannak olyan pályázati kiírások is, amelyek szinte tiltják az ilyen jellegű munkát (mintha nem az egyik fő feladat lenne a dokumentumok tartalmának a feltárása), talán meg lehet győzni az illetékeseket, hogy amiről itt szó van, az is a nemzeti kultúra része, s a különböző programokra szánt összegek töredéke hiányzik csak ahhoz, hogy ezt nagyobb gondok nélkül meg lehessen valósítani. Hogy mit veszíthetünk, arra még próbálok majd további példákat hozni. Holmi filozófia, pszichológia, etika, művészet, zene stb. kinek számít?

Betöltötték az Időszaki Kiadványok Bibliográfiai Adatbázisának (IKB adatbázis) bibliográfiai adatait az OSZK számítógépes rendszerébe, az Amicusba. A raktári jelzetek és az állományadatok egy későbbi időpontban kerülnek áttöltésre.

(Vass Johanna híre, OSZK levelezési fórum, 2003. június 30.)

* HORVÁTH Róbert – TÓTH Ferenc Tibor: On-line információkeresés és szolgáltatás a Libinfóban. Tartalmi feltárás és megújult együttműködés. In: Könyvtári Levelező/lap, 2003. július,

** MONOK István: Bevezetés. In: Az Országos Széchényi Könyvtár informatikai fejlesztései. 1999-2002. [Ismerető.] Budapest 2002, 3. p.

GERMAN SOCIAL SCIENCE INFRASTRUCTURE SERVICES (G E S I S)

vagyis a *Német Társadalomtudományi Infrastruktúra Szolgálat* egyesület a társadalomtudományi kutatásokat támogatja. Tevékenységét a szövetségi állam és a tartományok közösen finanszírozzák. Három fontos intézményt fog össze; ezek feladata a decentralizáltan működő tudományos és kutatási rendszer támogatása, segítése. Az országon belül és kívül biztosított szolgáltatásai a hatékony nemzeti és nemzetközi tudományos kommunikációt és a kutatási eredmények széleskörű elterjesztését segítik:

IZ (Informationszentrum Sozialwissenschaften) – Társadalomtudományi Tájékoztatói Központ, Bonn

- ☉ társadalomtudományi kutatási projektek és cikkek adatbázisa
- ☉ szakirodalom-keresés
- ☉ szelektív szakirodalmi figyelés (SDI) és dokumentációs tevékenység
- ☉ a tájékoztatótudomány és az információs technológia K+F kérdései

GESIS Servicestelle Osteuropa – A GESIS Kelet-Európai Szolgáltató Részlege, Berlin

Társadalomtudományi információk közvetítése Kelet- és Nyugat-Európa között

ZA (Zentralarchiv für Empirische Sozialforschung Universität zu Köln) – A Kölni Egyetem Empirikus

Társadalomkutatási Központi Archívuma

- ☉ számítógépes adattárolás, adatfeldolgozás és -szolgáltatás
- ☉ tanácsadás a szekunder elemzésekhez
- ☉ történeti társadalomkutatás és társadalomtörténeti kutatások
- ☉ nemzetközi adatcsere
- ☉ adatelemzési oktatás

ZUMA (Zentrum für Umfragen, Methoden und Analysen) – Kutatás-Módszertani és Elemző Központ, Mannheim

- ☉ tanácsadás a különböző felmérésekhez
- ☉ társadalomtudományi adatbázisok
- ☉ mikro-adatok
- ☉ társadalmi indikátorok
- ☉ módszertani oktatás

Elérhetőségeink:

IZ

Lennéstrasse 30
D-53113 Bonn
Phone: +49/228/2281-0
Fax: +49/228/2281-120
e-mail: iz@bonn.iz-soz.de

ZA

Bachemer Strasse 40
D-50931 Köln
Phone: +49/221/47694-0
Fax: +49/221/47694-44
e-mail: za@za.uni-koeln.de

ZUMA

B2, 1
D-68159 Mannheim
Phone: +49/621/1246-0
Fax: +49/621/1246-100
e-mail: zuma@zuma-mannheim.de

GESIS Servicestelle Osteuropa

Schiffbauer Damm 19.
D-10117 Berlin,
Telefon: +49/30/233611 0
Fax: +49/30/233611 310
e-mail: iz@berlin.iz-soz.de

Ajánljuk figyelmébe az egyesület honlapján elérhető ingyenes és térítéses szolgáltatásokat az alábbi címen:

<http://www.gesis.org/>

Kérjen részletes információkat az Önt érdeklő témákban!

GERMAN SOCIAL SCIENCE INFRASTRUCTURE SERVICES (G E S I S)

GESIS is an association jointly funded by the Federal Republic of Germany and its states for the support of social science research. GESIS combines the most important services institutions in the German-speaking area under a single organizational roof. Its task is to support the largely decentralized sciences and research system as well as to maintain and strengthen that system's performance and competitive ability. Both the interregional and international contributions offered by the GESIS services create the basis for effective national and international communication within the scientific community and promote the transfer of research findings into the various fields of application. Internet: <http://www.gesis.org/>

IZ (Informationszentrum Sozialwissenschaften) - Social Science Information Centre

- ☉ databases on research and literature
- ☉ search services
- ☉ current awareness service
- ☉ documentation
- ☉ research & development in information science and information technology

ZA (Zentralarchiv für Empirische Sozialforschung Universität zu Köln) – Central Archive for Empirical Social Research, University of Cologne

- ☉ storing computerized data
- ☉ data processing
- ☉ making data available
- ☉ consulting regarding secondary analysis
- ☉ historical social research
- ☉ international data transfer
- ☉ training in data analysis

ZUMA (Zentrum für Umfragen, Methoden und Analysen) – Centre for Survey research and Methodology

- ☉ methodological consulting
- ☉ survey research
- ☉ ALLBUS/ISSP/SOWI-Bus
- ☉ Micro data
- ☉ Social indicators
- ☉ training in methodology

Use the potential of the service package offered by your social science service institutions:

IZ

Lennéstrasse 30
D-53113 Bonn
Phone: +49/228/2281-0
Fax: +49/228/2281-120
e-mail: iz@bonn.iz-soz.de

ZA

Bachemer Strasse 40
D-50931 Köln
Phone: +49/221/47694-0
Fax: +49/221/47694-44
e-mail: za@za.uni-koeln.de

ZUMA

B2, 1
D-68159 Mannheim
Phone: +49/621/1246-0
Fax: +49/621/1246-100
e-mail: zuma@zuma-mannheim.de

GESIS Servicestelle Eastern Europe

Data and information transfer for the social sciences between Eastern and Western Europe

Schiffbauer Damm 19.
D-10117 Berlin,
Telefon: +49/30/233611 0
Fax: +49/30/233611 310
e-mail: iz@berlin.iz-soz.de